

ВЪВЕДЕНИЕ

С увеличаване броя на населението в световен мащаб, производството нараства и съответно се увеличава използването на природни ресурси. Това е предпоставка за все по-големият недостиг на някои видове ресурси, а също и за появата на значими екологични проблеми, породени от засиленото влияние на човека върху околната среда. Това налага необходимостта от по-рационално използване и по-ефективно управление на природните ресурси през целия им жизнен цикъл (от добива, транспорта, преработването и потреблението до отстраняването на отпадъците), което от своя страна би довело до постигане в по-голяма степен на целите на икономическата, социалната и екологичната политика.

Ефективното използване на ресурсите е ключов елемент на стратегията "Европа 2020" за създаване на растеж и нови работни места. Стратегията си поставя за цел да насърчи икономически растеж, който е интелигентен (основан на знание и иновации), устойчив (в дългосрочен план) и приобщаващ (високите равнища на заетост подобряват социалното и териториално сближаване).

В стратегията "Европа 2020" се включват инициативи за ефективно използване на ресурсите в Европа и подкрепа на програми и политики в областта на изменението на климата, енергетиката, транспорта, промишлеността, суровините, селското стопанство, рибарството и регионалното развитие. Целта е да се повиши сигурността за инвестиране и иновации и да се създадат възможности за устойчив икономически растеж, като се гарантира, че ефективното използване на ресурсите се отчита по последователен начин при формулирането на всички съответни политики.

За да е възможно ефективното и устойчиво управление на природните ресурси, те трябва да бъдат оценени, както в количествено, така и в качествено отношение. За тази цел се прилагат редица подходи и методи, част от които са представени в настоящото ръководство.

Природни ресурси са всички природни условия, богатства и дейности, които човек е оценил количествено и качествено и които целенасочено използва в своя живот и стопанска дейност за удовлетворяване на определени свои потребности.

Природните ресурси се класифицират по различни признаци с цел да се изучат и оценят по-пълно и да се използват по-рационално. При количествената и качествената им оценка с най-голямо значение е т.нар. "екологична класификация", според която те се разделят на неизчерпаеми и изчерпаеми, в зависимост от възможността им да се възстановяват.

От особено значение е оценката на изчерпаемите ресурси, тъй като те са ограничени количествено и единствено устойчивото им потребление може да гарантира, че няма да бъдат напълно изчерпани.

Почвените ресурси са част от възобновимите изчерпаеми природни ресурси. Почвата е част от повърхностния земен слой, обогатен с органични вещества, в който се развива кореновата система на растенията и обитава част от животинския свят. Почвите имат важна роля за развитие на селското стопанство, хранително-вкусовата промишленост, а следователно – и за изхранване на населението. Те са изключително национално богатство, което следва да се опазва и използва рационално.

Почвата представлява природно тяло, което заема най-горния слой на изветрялата земна кора и притежава свойството "плодородие". **Плодородието** на почвите отразява способността им да осигуряват необходимите условия за развитие на растенията, от които зависят растежът и продуктивността им. Почвеното плодородие зависи от механичният състав (структурата) на почвата, съдържанието на хумус в орницата и развитостта (мощността) на хумусния хоризонт; мощността (дебелината) на почвите, наличието и мощността на различните почвени хоризонти, водопропускливостта (ниво на подпочвените води), текстурният коефициент, киселинността (рН) на почвата.

В зависимост от характеристиките и природните свойства на почвата, се определя нейната бонитетна оценка. Бонитетната оценка се изчислява в балове и варира в границите от 0 до 100 бала. Тя

отразява пригодността на определен тип почва за отглеждане на група култури. На тази основа се определя категорията на земята, която от своя страна отразява продуктивността на земеделските земи.

Поземлените ресурси са част от природните ресурси и включват годната за използване от човека част от земната повърхност. Видовете поземлени ресурси се групират в 6 групи, в зависимост от тяхното предназначение – земеделски територии (земи със селскостопанско предназначение), горски територии (земи на горския фонд), водни течения и водни площи (земи, заети с водни ресурси), населени места и други урбанизирани територии (земи на населените места), територии за добив на полезни изкопаеми и територии за транспорт и инфраструктура (земи на промишлени обекти, транспортни артерии).

Общата площ на поземлените ресурси у нас е 111 хил. км², като по данни за 2017 г. те са разпределени както следва – 57% – земеделски територии; 34% – горски територии; 4% – населени места и други урбанизирани територии; 2% – водни течения и водни площи; 2% – територии за добив на полезни изкопаеми и 1% – територии за транспорт и инфраструктура.

Земеделските земи и горските територии покриват 91% от територията на страната, което, наред с важността на почвените ресурси за развитието на стопанската дейност на човека, е предпоставка за приоритетното им разглеждане в ръководството.

Пазарът на земя е система от специфични поземлени отношения, свързани с покупко–продажбата и/или арендуване/наемане–отдаване (търсенето и предлагането) на земя за производствени и други цели, за да се реализират приходи или ползи от нея. Пазарът на земя е "средство" за смяна на собствеността или за прехвърляне на правата за ползване и получаване на резултатите от производствената дейност.

Най-синтезираната и най-очевидна оценка за социално-икономическата стойност на една стока е нейната цена. Цената на земята се определя от търсенето и предлагането, но тъй като земята е специфичен вид стока/ресурс и поради нейните характеристики, тър-